SDÜ Fen Edebiyat Fakültesi
Sosyal Bilimler Dergisi
Ağustos 2014, Sayı: 32, ss. 197-206

SDU Faculty of Arts and Sciences
Journal of Social Sciences
August 2014, No: 32, pp..197-206

Kültürel Mirasın Korunması ve Arkeoloji Bilincinin Geliştirilmesinde İlk Adımlar: İlk ve Ortaokul Müfredatları, Sorunlar ve Öneriler

Özlem TAŞKIN KÜLCÜ*

ÖZET

Ülkemiz onlarca uygarlık ve binlerce yıllık bir geçmişi barındıran zengin bir kültürel mirasa sahiptir. Kültürel mirasımızın tanınması ve korunmasının yalnızca mevcut yasalar ve resmi kurumlarla gerçekleştirilmesi mümkün değildir. Koruma amaçlı düzenlemelerde yalnızca yasaklayıcı kurallar anlayışı yerine, bireyin içinde yaşadığı ortamlarla birlikte, tüm toplumun ele alındığı eğitim politikalarının üretilmesi kültürel mirasın tanıtılması ve korunmasında önemli düzeyde olumlu sonuçlar doğuracaktır. Özellikle Ortaokullarda uygulanan müfredat yenilenerek, öğrenciler çeşitli aktivitelerle, anlamaya, sorgulamaya, düşünmeye ve fikir üretmeye teşvik edilmelidir. Bu çalışma, yukarıda sayılan sorunlar çerçevesinde çözüm önerileri geliştirmeyi amaçlayan ve halen Süleyman Demirel Üniversitesinde (BAP) yürütülmekte olan "Kültürel Mirasın Korunması ve Arkeoloji Bilincinin Geliştirilmesinde Sorunlar ve Toplumda Farkındalık Yaratma" projesininin ön sonuçlarını değerlendirmektedir.

Anahtar Kelimeler: *Arkeoloji, proje, eğitim, kültür, müfredat*

Problems in the Protection of Cultural Heritage and Raising The Consciousness of Archeology and Awareness in Society

ABSTRACT

Turkey hosts a very rich cultural heritage that embodies dozens of civilizations and a history of thousands of years. It is not possible to publicize and protect our cultural heritage just with the current laws and endeavors of government institutions. Rather than applying mere prohibitions in protective programs, generating educational policies that embrace the whole society, along with the environment the individual lives in, will result in more fruitful outcomes for the publicity and protection of our cultural heritage. In particular by renewing the curriculum used in secondary schools, students need to be encouraged to take up different activities, understand, question, think and produce ideas. This study evaluates the preliminary results of the project "Problems in Protecting Cultural Heritage and Raising Archeological Consciousness, and Awareness-Raising in Society", which is currently being carried out at Süleyman Demirel University (BAP) aiming at generating solutions for the above-mentioned problems.

Keywords: *Archeology, project, education, culture, curriculum*

Giriş

Ülkemizin 20 Mayıs 1946 tarihinde imza altına aldığı UNESCO Kültürel ve Doğal Mirasın Korunması Sözleşmesi, Kültürel Mirası "daha önceki kuşaklar tarafından

* *Süleyman Demirel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Öğrencisi. Anadolu Mahallesi Mustafa Şener Ortaokulu Isparta; ozlemt.kulcu@gmail.com*

oluşturulmuş ve evrensel değerlere sahip olduğuna inanılan eserlere verilen genel bir isim" olarak tanımlamaktadır[1]. Tarihi ve kültürel mirasın korunması kültürlerin gelecek nesillere aktarılabilmesi yönünden büyük önem taşımaktadır. Anadolu birçok uygarlığa ev sahipliği yapmış, bu uygarlıkların üretmiş olduğu somut ve somut olmayan kültür varlıklarının adeta bir hazinesi halindedir. Bu anlamda nesillerin kültür elçiliği misyonunu üstlenerek toplumun sağlıklı yapısını koruması ve dünya barışı için güç veren unsurları tanıması, önemsemesi ve koruması önemlidir[2].

Kültürel mirasın zarar görmesinde doğal etkenler dışında, en çok tahribat kuşkusuz insanlar tarafından yapılmaktadır ve bu nedenle de koruma bilincinin yerleştirilmesi ancak çocuk yaşlardan başlayarak verilen programlı bir eğitim ile mümkün olacaktır. Tarihi eser ve kültürel miras oluşturma bilinci ciddiyetle ele alınarak, temel eğitimin bir parçası olarak kabul edilmelidir. Öncelikle aileler evde bilinç aşılarken sonra okulda sistemli bir eğitim politikası ile devam edilmelidir[3].

Kültürel mirasa saygı, gelişmenin "olmazsa olmaz" ön koşulu olarak karşımıza çıkmaktadır. Küreselleşen dünyada, arkeolojiye yeni işlevler yüklenmiştir; bunlar insanlığı bugüne taşıyan ortak değerlerin göstergesi olmak ve bu bileşimi oluşturan yerel kimliklerin korunmasını sağlamaktır. Sadece geçmişten bir şeyler bulmak için değil, bu amaçlara yönelik, insanlığın yararlanması bakımından da kültürel mirasın genç yaşlardan itibaren tanınması ve koruma bilincinin geliştirilmesi önemlidir[4].

Türkiye'nin zengin kültürel mirasına sahip çıkmak büyük bir birikim ve sorumluluk gerektirmektedir. Bununla birlikte, koruma bilincinin toplumsal tabana yayılarak "koruma kültürü" oluşturma noktasında önemli eksikliklerin olduğu görülmektedir. Kültürel mirasımızın tanınması ve korunmasında, uygulanan yasa ve politikaların yetersizliği; uygulama ve denetleme sorunları; bu aşamalardaki karmaşık ve uzun süreçler; görev ve yetki karmaşası; soruna tek boyutlu bakma; eğitim araçlarının ve müfredatın yetersizliği gibi önemli sorunlar bulunmaktadır. Buradan hareketle, eldeki çalışmanın konusunu eğitim yoluyla kültürel mirasın benimsetilmesi ve korunmasına yönelik bilincin arttırılmasında karşılaşılan sorunlar ve çözüm önerileri oluşturmaktadır[5].

---

[1] http://www.unesco.org.tr/?page=15:62:1:turkce, (31. 03. 2014).

[2] Atila Z., (2010), "Kültürel Miras Bilinci ve Kültürel Mirasın Korunması", *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Türkçe Eğitim Bölümü, Anlatma Teknikleri 2, Yazma Eğitimi Dersi Proje Çalışması*, Bolu, s.7.

[3] Batılı ülkelerde kültür ve kültürel miras konularında genç yaşlarda uygulanan eğitim politikaları önemli sonuçlar elde edilmesini sağlamaktadır, bkz. Koçel Erdem Z., "Türkiye'de Halkın Arkeolojiye Bakışı Ve Eğitim Sorunu" (2013), *'Arkeoloji: Niye? Nasıl? Ne için?'* Erdur O., Duru G. (eds.), Toplumsal Arkeoloji Platformu, İstanbul, s. 82-83.

[4] Dünyadaki politik kararların alınmasında kültürel mirasın önemine ilişkin detaylı olarak bkz. Özdoğan M., (2006), *Arkeolojinin Politikası ve Politik Bir Araç Olarak Arkeoloji,* İstanbul.

[5] Eldeki çalışma, Süleyman Demirel Üniversitesi, Bilimsel Araştırma Projeleri Koordinasyon Birimi tarafından desteklenen "Kültürel Mirasın Korunması ve Arkeoloji Bilincinin Geliştirilmesinde Sorunlar ve Toplumda Farkındalık Yaratma (BAP No. 3685-YL1-13)" projesinin ön sonuçlarını içermektedir. Proje Doç. Dr. B. Hürmüzlü Kortholt yürütücülüğünde devam etmektedir. Hocama göstermiş olduğu destek ve yardımlardan dolayı teşekkür ederim.

Ortaokullarda Mevcut Müfredat ve Kültürel Miras İçerikli Üniteler

Kültür ve sanat eğitimi, okul öncesinden üniversiteye sürecek önemli eğitim alanlarından biridir[6]. İlköğretim ve Ortaöğretimde yaklaşık yirmi yıldır "Sanat Tarihi" dersi müfredatı yenilenmekle birlikte, hala yeterli olmayıp günümüzde henüz bir standarda erişememiştir. Liselerde sanat ve kültür derslerini alan dışı (farklı dal mezunu formasyon sahibi) öğretmenler verebilmekte ve bu durum dersin amacına ulaşmasını engellemektedir. 1960-1970'li yıllarda okutulan Sanat Tarihi dersi, 1970'li yıllardan sonra gereksiz görülerek kaldırılmıştır. Arkeoloji bilimi, tarih öğretiminde müfredat içerisinde yeterli derecede yer almamaktadır. Ayrıca, konuların öğrencilerin seviyelerine indirgenememesi, gezi ve uygulamaların yetersizliği de birer sorundur. Ortaöğretim ve lise öğreniminde Sosyal Bilimler kapsamındaki sınırlı, gelecekte lazım olmayacak bilgiler, kolay ve eğlenceli dersler gözü ile bakış, kültürel miras koruma konusunda bizleri temelden sınırlamaya başlar durumdadır. Alınan bilgiler pratikten ve günlük hayattan uzak olup okul yılları ile sınırlı kalmaktadır.

30 Mart 2012 tarihinde kabul edilen 6287 no.lu İlköğretim ve Eğitim Kanunu'nda yapılan değişiklik, 11 Nisan 2012 (Çarşamba) tarihinde 28261 sayılı Resmi Gazetede yayınlanmıştır[7]. Değişikliğe dair kanun ile birlikte Milli Eğitim Bakanlığı ilk, orta ve lise eğitimi 4+4+4 olarak bilinen yeni sisteme göre şekillendirilmiş ve kitapların ders içerikleri yeniden düzenlenmiştir. Eldeki bu çalışmada, Milli Eğitim Bakanlığı'nın müfredatı ve 4., 5., 6., 7. ve 8. sınıf ders kitapları, öğrencilerde kültürel mirası koruma bilinci oluşturma açısından incelenmiş, eksik ve olumlu yönleri belirlenmiş ve yapılması gereken düzenlemeler konusunda önerilerde bulunulmuştur. 4. Sınıf öğrenci ders ve çalışma birinci kitabında, ortaokula geçmeden önce öğrencilerde bir kültür temeli atılmak istenmiş ve bir ünite tamamen bu konuya ayrılmıştır[8]. Konu işleme süresi olarak bir ünite süresi yeterlidir. Ancak, konu çeşitliliği çok olduğundan sınırlı sayıda konu seçilmiş ve daha çok kültürel hayat içerisindeki unsurlara yer verilmiştir. Yapılan anlatımlarla günümüz toplumu ve antik dönem toplumu yaşantısı, kıyafetleri ile öğrencinin farkında olmadan kıyaslaması sağlanmıştır. Bir yıl boyunca verilen eğitim içerisinde özellikle 2. kitapta yer alan konuların işleniş süresi olarak yetersiz kaldığı dikkati çekmektedir.

4. Sınıfta oluşturulan temel üzerine, 5. Sınıf birinci kitapta yine neredeyse bir üniteye yakın bilgi verilerek bu kez mimari ve sanat konularına da değinilmiştir[9]. UNESCO Dünya miras listesi verilerek hem UNESCO tanıtılmış hem de dünya kültür mirası, Türkiye ve dünyadan örnekler verilmiştir. Kültürel mirası koruma ve örnek restorasyon öncesi ve sonrası resimleri verilmiştir. Kitapta ilgili ünite konuları, başlık ve içerik yönünden yeterli olmakla birlikte, günümüze kalan eserlerin ayrıntılı tanıtımı

---

[6] Şimşek A., (2011), "Geçmişin Nesnesini Arayan Bilim Arkeoloji: Türkiye'de Tarih Öğretimindeki Durumu", *Turkish Studies - International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic Volume,* 6/2, s. 919-934; Okçabol R., (2005), "Türkiye Eğitim Sistemi", Ankara, s. 113.

[7] http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2012/04/20120411-8.html, (10. 03. 2014).

[8] Koyuncu Kaya M. vd., (2012), "İlköğretim 4. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders ve Öğrenci Çalışma Kitabı", (*Birinci ve İkinci Kitap), Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları Ders Kitapları Dizisi*, Devlet Kitapları Üçüncü Baskı, Ankara, s. 98-44.

[9] Başol S. vd., (2012), "Ortaokul 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders ve Öğrenci Çalışma Kitabı", (*Birinci ve İkinci Kitap), Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları Ders Kitapları Dizisi*, Devlet Kitapları Üçüncü Baskı, Ankara, s. 176-180.

konusunda eksiktir. Toplumsal hayat içerisinde gelişen gelenek görenekleri tanıtması, konu uzunluğu ve içerik açısından yeterlidir. Ünite içerisinde her ne kadar turizm merkezli bir anlatım olsa da öğrencilere kültürel mirasın korunması ve tanıtılması konusunda dünya ile ortak bir mirasa sahip olduğumuz bilinci verilmeye çalışılmıştır. Bu mirası koruma ve tanıtmada da beraber hareket etmek gerektiğini sezdiren, yeterli mesajı içeren bir ünitedir.

6. Sınıf "Sosyal Bilgiler" ders kitabında Anadolu'da yaşamış ilkçağ medeniyetlerinden söz edilmiş ve öğrenciler bilgilendirilmiştir [10] . "Geçmişten Günümüze Yerleşme" içerisinde ilgili konular yer almaktadır. Anadolu ve Mezopotamya uygarlıkları haritası ile konu görselleştirilmiştir. İlk yerleşik hayata geçen insanların yaşam tarzları, yerleşim biçimleri bir kız çocuğunun dilinden yeterince anlatılarak öğrencinin empati kurması sağlanmıştır. Empati kuran bir öğrenci konuyu çok daha içselleştirerek öğrenecektir. Ünite içerik olarak yeterli olmasına rağmen buradaki eksiklik ve sınırlılıklar, görsel ve işitsel hatta dokunsal materyal eksikliği ve ders işleme yönteminde karşımıza çıkmaktadır. Farklı materyallerle ders zenginleştirilmelidir. Yöntem doğru kullanılmadığı takdirde verilen tüm bilgiler havada kalacak ve zamanla unutulacaktır.

Ortaokul 7. Sınıf "Sosyal Bilgiler Ders ve Öğrenci Çalışma Kitabı" içerisinde öncelikle yapılan icatlar anlatılırken daha çok, yazının ilk ortaya çıkışından itibaren başlayarak günümüze kadar olan gelişimi anlatılmıştır [11] . Ders kitabında, bilimin gelişimini alet yapımından ve Yontma Taş Devrinden (Paleolitik) başlanması doğru ve yerinde uygulanmış bir yöntemdir. Ancak, konular toplam tarih kronolojisi açısından kopuktur; yöntem olarak doğru olmakla birlikte sıradan ve soyuttur.

8. sınıf müfredatında Sosyal Bilgiler Dersi'nin adı değişmiş ve Vatandaşlık Bilgisi olmuştur. Ders içerik olarak Sosyal Bilgiler konularını değil Vatandaşlık Bilgisi Dersi konularını içermektedir[12]. Bu durum, verilen bilgilerin bir anda kesilmiş ve havada bırakılmış olması nedeniyle yanlış bir eğitim politikasıdır. Vatandaşlık eğitimi de oldukça önemlidir ve bağımsız bir ders olarak ele alınması gereklidir. Bunun yanı sıra, insanlık tarihi kronolojisinin bir yıl hiç işlenmemesi öğrenilen bilgileri unutturacak ve lise eğitiminde verilecek bilgilerle bir bağlantı kurulmasını engelleyecektir. Bu yönleri ile tamamen sınırlı ve yetersiz bir değişim olduğu açıktır.

Kültürel Miras ve Tarihsel Çevre Bilincinin Geliştirilmesinde İlk Adımlara Yönelik Öneriler

Yukarıda da görüldüğü gibi, tarihsel çevre ve kültürel mirasın korunması bilinci oluşturulmasında küçük yaştan itibaren (ana sınıfından) eğitimin önemi ve iki temel yöntem ön plana çıkmaktadır. Öncelikle uygulanan müfredat içerisinde yapılacak

---

[10] Komisyon, (2012), "Ortaokul 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders ve Öğrenci Çalışma Kitabı", *(Birinci ve İkinci Kitap), Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları Ders Kitapları Dizisi*, Devlet Kitapları Birinci Baskı, Ankara, s. 48-58.

[11] Komisyon, (2012), "Ortaokul 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders ve Öğrenci Çalışma Kitabı", *(Birinci ve İkinci Kitap), Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları Ders Kitapları Dizisi*, Devlet Kitapları Birinci Baskı, Ankara, s.96-104.

[12] Komisyon, (2012), "Ortaokul 8. Sınıf Vatandaşlık Ders ve Öğrenci Çalışma Kitabı", *(Birinci ve İkinci Kitap), Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları Ders Kitapları Dizisi,* Devlet Kitapları Birinci Baskı, Ankara, s.133-138.

değişiklikler (Milli Eğitim Bakanlığı düzeyinde) tespit edilmelidir. Daha sonra ise uygulama aşamasında proje tabanlı eğitim yöntemleri tercih edilmelidir.

1. Müfredat Değişiklikleri ve Uygulama Yöntemleri

İlköğretim programları ve ders kitapları incelendiğinde, ortaokul Sosyal Bilgiler dersinde kültürel miras ve tarihi çevre eğitimi ile ilgili bağımsız bir ünite ya da bir bölüm bulunmadığı görülmektedir. Kültürel miras ve tarihi çevre eğitimiyle doğrudan ya da dolaylı olarak ilişkili olabilecek konular Sosyal Bilgiler, Vatandaşlık, İnsan Hakları Eğitimi dersleri ile seçmeli Turizm dersi kapsamında öğrencilere verilmekle beraber, bunların da tarihi çevre bilinci oluşturmada yeterli olmadığı görülmektedir. Tarihi çevre eğitimi öğretim programının, uzmanlardan oluşan bir komisyon tarafından oluşturulması bir ihtiyaç ve zorunluluk olarak karşımıza çıkmaktadır. İlk ve orta öğretimde okutulması zorunlu, kısa metinli, bol resimli sanat tarihi kitaplarının öğretmen okullarında okutulması çok yararlı olacaktır[13].

4. Sınıfta öncelikle yaşanılan ilde ve çevre illerdeki müzeleri gezmek gerekmektedir. Mimari, heykel, mitoloji vb. konuların öğrencinin yaşına uygun olarak işlenmesi daha verimli sonuçlar elde edilmesini sağlayacaktır. Öğrencilere eğitim sitelerinden eğitici çizgi filmler izletilerek ortaokul konularına hazırlık yapılabilir. Öğrenciler, TÜBİTAK Bilim Çocuk ve Meraklı Minik gibi, tarih, arkeoloji ve bilime yer veren yaşlarına uygun dergilere üye yapılarak arkeoloji, geçmiş uygarlıkların tarihi ve kültürel miras hakkında da bilgilenebilirler. Öğrencilerin oyun çağının son yıllarında olması değerlendirilerek, drama, küçük skeç ve tiyatro oyunları oynatılarak en iyi öğrenme uygulanabilir. 4. sınıftan itibaren öğrencilere tarihsel çevre ve kültürel miras konularında proje ve performans ödevleri verilmesi yararlı olacaktır[14].

5. Sınıfta klasik bilgiden çok, ünite içerisine mitolojik hikâyeleri ve dönemindeki kullanım gerekçeleri ile hangi uygarlıklara ait hikâyeler olduğu bilgileri de eklenmelidir. Mitolojik hikâyeler, Türk mitolojisi ve Antik Dönem mitolojisi yine yaş gurubuna göre anlatılarak drama yaptırılabilir. Öğrencilere özellik olarak, canlandırdığı mitolojik karakteri temsil eden bir nesne getirmesi görevi verilebilir. Bilgisayar oyunlarına düşkün olan öğrencilere, bilgisayar öğretmeni tarafından antik dönem strateji oyunları oynatılabilir. Öğrenci, oyunu oynarken hem bilgi sahibi olacak hem de strateji kurma becerisini geliştirecektir.

6. Sınıfta İlk Çağda farklı medeniyetlerde yaşamış çocukları, sınıfta dramatize edilerek öğrenme bir üst düzeye taşınabilir. Konu ile ilgili video veya film izlettirilerek öğrenme arttırılabilir. Çocukların genel bazı bilgileri aldıktan sonra mutlaka yakın çevrelerindeki tarihi ve kültürel miras niteliğindeki yerleri görmesi, ziyaret etmesi ve tanıması gerekmektedir. Projeler içerisinde birçok farklı etkinlikler ve atölye çalışmaları yapılmalı, okul çapında Arkeoloji veya Kültür Kulübü kurulmalı, öğrenciler aktif olarak çalışarak öğrenmelidir. Röportajlar yapma, pano ve gazete oluşturma, sergi açma, seminer ve gezileri organize etme etkinlikleri öğrenmede önemli yararlar sağlayacaktır.

7. Sınıfta, Homeros'un İlyada, Odysseia kitapları ile yaşlarına uygun mitolojik ve İlk Çağ konulu macera romanları okutulabilir. Çeşitli tarihsel filimler izletilerek Antik

---

[13]Akurgal E., (1998), *Türkiye'nin Kültür Sorunları ve Anadolu Uygarlıklarının Dünya Tarihindeki Önemi,* Ankara, s. 172.

[14] Arıkan Y., (2007), *İlköğretimler İçin Tiyatro ve Drama Eğitimi*, İstanbul, s. 56-57.

Dönem toplumunu; Selçuklu ve Osmanlı yaşam biçimlerini tanıma ve teknolojilerini gözlemleme imkânı bulacaklardır. Milli Eğitim Bakanlığı'nın Fatih projesi kapsamında dağıtılmaya başlanan tablet ve akıllı tahtalardan yararlanılarak görsel çalışmalar yapılabilir. Üç boyutlu dinozor ve antik kent maketleri ya da yapbozları yaptırılarak eğlenerek öğrenme sağlanabilir. İl içerisindeki üniversitelerin Arkeoloji Bölümleri ile irtibat kurularak kazı alanları ve bölüm ziyareti yapılabilir.

8. Sınıf eğitiminde Sosyal Bilgiler dersinin değişmesi ve vatandaşlık eğitimi olması tamamen yanlış bir ders programı stratejisidir. Öneri olarak, Sosyal Bilgiler dersi devam ederken, içerisinde vatandaşlık konuları iki ünite uzunluğunda işlenebilir. Kültürel mirası tanıma ve koruma politikası öğrencilere aşılanmaya, toplum içerisinde yaşanan yanlış ve doğru olaylar üzerine tartışılmaya devam edilmelidir.

2. Proje Tabanlı Eğitim Modeli

Projeye dayalı öğretim bir bireysel öğrenme yöntemidir. Bütün projeler öğrenci etkinliğini ön plâna alan çeşitli konuları planlamaya ve incelemeye yönelik çalışmalardır. Proje yöntemi, bireysel öğrenmeye önem vermesinin yanında okul ile toplumsal hayat arasında yakın ilişki kurulmasına da önem veren bir öğretim yaklaşımıdır. Bu yöntemin amacı, öğretimi geleneksel okulun benimsediği ve sürdürdüğü didaktizmden (öğreticilik) kurtarıp ona toplumsal bir amaç ve içerik kazandırma düşüncesidir. İyi bir projede, eğitimde olması gereken tüm özellikler bulunabilir. Ortaya çıkan ürün gerçekçi ve uygulanabilir, problem çözücü bir niteliğe sahiptir. Proje, öğretmenin rehberliğinde öğrenciler tarafından tasarlanmış, plânlanmış ve uygulanmış olmalıdır. Projeye dayalı öğretim yaklaşımını içeren öğretme-öğrenme etkinlikleri, Dikkati çekme, Hedeften haberdar etme, Hipotezi belirleme, Kimlerin hangi konularda çalışacağını tespit etme, Yöntemi belirleme, Kaydetme, Gözlemleri kaydetme, Sonuç ve Yorum olarak karşımıza çıkmaktadır[15].

Nitekim çeşitli kurumların işbirliği ile gerçekleştirilen projelerin sonuçları başarıyı açık bir şekilde ortaya koymaktadır. Kültürel varlıklarımızı koruma bilinci geliştirmede başarılı olmuş Arkeo-Çocuk TÜBİTAK 4004 projesinin sonuçlarını incelersek (111B034), öğrenme yöntemlerinde uygulamanın önemi anlaşılacaktır[16]. Projede hedef kitle olarak 9-14 yaş gurubu ilköğretim öğrencileri seçilmiş, proje öncesi ve sonrası değişen bilgi ve bakış açıları ölçülmüştür. Tarihi eserlerimizin korunması amacıyla, küçük yaşta öğrencilere eğitim verilmesi, toplum kurallarında güvenlik ve cezaların artırılması ile ilgili birçok soruya, proje öncesi ve sonrası uygulanan ön test ve son teste verilen olumlu yanıtlardaki artış beklenenden çok olmuştur. Öğrencilerde koruma bilinci geliştirilmiş; yaratıcı düşünme becerisinin kazandırılması ve kültürel mirasın anlaşılması, korunması gerektiğine dair inancın artmış olduğu açıkça tespit edilmiştir.

---

[15] Bilen M., (1999), *Plandan Uygulamaya Öğretim*, Ankara, s. 214.

[16] Projenin detaylarına ilişkin olarak bkz., Taşkın Külcü Ö., Hürmüzlü B., (2013), "Archeo-Kid: A Project-Based Learning Model", (*Establishing background for archaeology in childhood and adolescence), Available Online at http://iassr.org/journal (c) EJRE published by International Association of Social Science Research – IASSR ISSN: 2147-6284 European Journal of Research on Education).*

Olumlu yanıt veren öğren.	%19'dan	%58'e
Kararsız ve ortalama bilgiye sahip yanıt veren öğren.	%56'dan	%22'ye
Olumsuz yanıt veren öğren.	%25'ten	%20'ye

Tablo 1: Arkeo-Çocuk Projesi (TÜBİTAK 111B034) Sonuçları

Süleyman Demirel Üniversitesi'nde yürütülmekte olan sekiz aylık "Kültürel Mirasın Korunması ve Arkeoloji Bilincinin Geliştirilmesinde Sorunlar ve Toplumda Farkındalık Yaratma Projesi" de benzer şekilde önemli sonuçlar elde edilmesini sağlamıştır[17]. Hedef kitle 13-14 yaş grubu (6. ve 7. sınıf öğrencileri) eğitim alan çocuklardır. Bu çocuklarda, aldıkları düz anlatım yöntemi ile verilen klasik eğitim dışında bir alan olan arkeoloji bilimi ve kültürel miras bilinci oluşturulmak amaçlanmaktadır.

Projede hedef kitle dünyada ve Türkiye'deki tarihi eser kaçakçılığının önlenmesi, kültürel miras ve tarihsel çevre bilincinin geliştirilmesi amacıyla uygun yaş grubu belirlenerek seçilmiştir. Bu bağlamda deney grubu ve kontrol grubu olmak üzere iki grup öğrenci oluşturulmuştur. 6. ve 7. sınıf Sosyal Bilgiler konularından konumuza en yakın üniteler belirlenerek, deney grubuna proje tabanlı eğitim yöntemi ile kontrol grubuna ise düz anlatım yöntemi ile bilgilendirme yapılmıştır. Bilgilendirme, anlatım yönteminde sosyal bilgiler öğretmeni, proje yönteminde ise arkeologlar ve proje ekibi tarafından yapılmaktadır. Bilgilendirme seminerleri (dinleme, izleme, anlatım), geziler (gözlem), drama (rol alma), bilgi yarışmaları (soru-cevap), kazı deneyimi, atölye çalışmaları (gösterip-yaptırma), pano oluşturma (tasarım ve yaratıcılık) vb. uygulamalar ile anlatım yöntemi kullanılmaktadır. Seminerler sonrası anket geribildirimleri, proje başı ve sonunda uygulanan ön test ve son test geribildirimi, geziler sonrası ve panel sırasında yapılan soru cevap ve beyin fırtınası geri bildirimleri değerlendirme yöntemleri arasındadır. Tüm etkinliklerden sonra farklı yöntemlerle değerlendirme anketi uygulanmış ve öğrenciler henüz çalışmanın etkisindeyken aldıkları bilgiler, mesajlar ve gözlemleri ölçülmüştür. Ölçme değerlendirme atölye çalışmaları sonrası geri bildirimlerin alınması ve kalıcılığın sağlanması amacıyla özel değerlendirme etkinlikleri hazırlanmıştır. Proje hazırlık aşamasında hazırlanmış olan anketler etkinliklere özel oluşturulmuştur. Anketler proje görevli rehberleri tarafından toplanarak verileri bilgisayara girilmiştir. Her etkinlik sonunda etkinlik hakkındaki olumlu ve olumsuz görüşlerini bildirdikleri değerlendirme anketi uygulanarak ölçüm yapılmıştır.

Proje çerçevesinde uygulama okulunda verilen "Eski Anadolu Uygarlıkları Semineri" kapsamında topraklarımızda yaşamış ve bugün bizlere korumamız gereken kültürel bir miras bırakmış medeniyetleri tanıtan görsel yönü güçlü bir seminer

[17] BAP No. 3685-YL1-13 proje kapsamında, Mustafa Şener Ortaokulu'nun 60 (deney-kontrol grupları) öğrencisinin katılımıyla Süleyman Demirel Üniversitesi Arkeoloji Bölümü öğretim üyesi ve uzmanları eşliğinde antik kent ve müze gezileri ile Isparta'da kültürel mirasımız ve korunması konusunda seminerler gerçekleştirilmiştir. Proje Haziran 2014 tarihinde tamamlanacaktır. Burada değerlendirilen sonuçlar, projenin ilk altı ayında elde edilen verilerin değerlendirilmesini oluşturmaktadır.

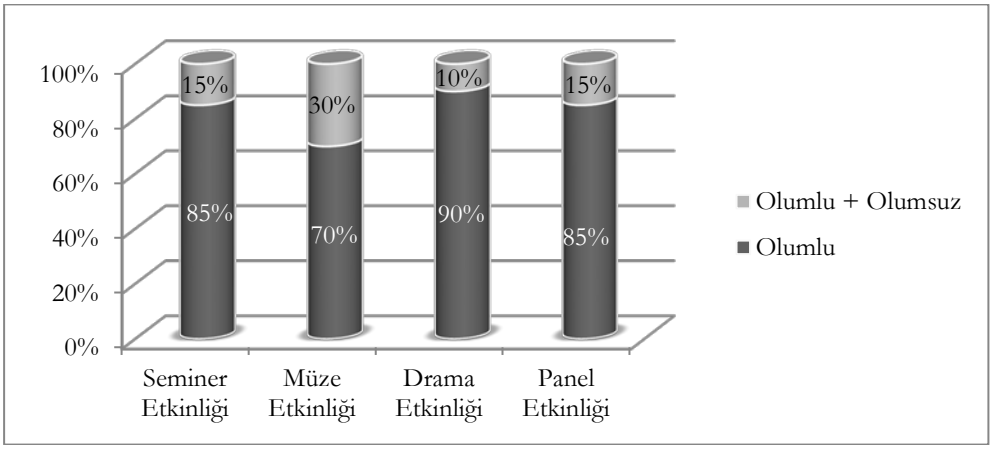
verilmiştir. Öğrenciler Anadolu'da yaşamış eski uygarlıkları tanıyarak onları temsil eden simgeleri ve eserleri öğrenmişlerdir. Etkinlik sonu değerlendirme anket sonucu olumlu katılımcı görüşlerinin oranı %85'tir.

Uygulama okulunda kurulan Arkeoloji Kulübü Faaliyetlerinde, deney grubundan öğrenciler kulüp faaliyetlerinde görevlendirilmişlerdir. Öğrencilerin aktif katılımı sağlanarak tüm okul içerisinde tarih ve kültürel miras koruma bilinci oluşturmak için çalışılmıştır. Uygulama okulunda oluşturulan Arkeo-Pano Yapımı kapsamında öğrenciler seçilen ünite konuları hakkında, sınıf panolarından birini Arkeo-Pano yaparak, topladıkları görsel ve yazılı bilgileri sergilemişlerdir. Öğrenciler bu etkinlikte projenin imkânları ile görsel malzemeler oluşturarak, röportajlar yapmış ve okul dışı etkinliklere katılmışlardır. Kulüp faaliyetleri ile her ay bir konu seçerek panoda sergilemişler ve araştırırken bilgilenmişlerdir. Sunumlar ve tanıtımlar ile arkadaşlarını da bilgilendirmişlerdir. Seçilen konu başlıkları ile arkeoloji ve kültürel mirası koruma bilincine sahip olmuşlardır.

Uygulama okulundan deney gurubu öğrencileri Isparta Müzesi'ne götürülerek müze tanıtılmıştır. Müze hakkında ön bilgi gezi öncesi öğrencilere dağıtılmıştır. Öğrenciler yaşadıkları ildeki müzeyi uzman kişilerin açıklamaları eşliğinde gezerek bilgilenmişler ve müzenin bizlere hangi bilgileri nasıl sunduğunu öğrenmişlerdir. Etkinlik sonu değerlendirme anket sonucu olumlu katılımcı görüşlerinin oranı %70'tir.

Uygulama okulunda öğrencilerle ilk uygarlıkları canlandıran bir drama çalışması yapılmıştır. Etkinlik sonu değerlendirme anket sonucu olumlu katılımcı görüşlerinin oranı %90'dır. Elde edilen oran drama yönteminin etkisini göstermektedir[18].

"Arkeolojinin ve Kültürel Değerlerimizin Toplum Açısından Önemi Nedir? Paneli" kapsamında kültür ve kültürel mirasın ne olduğu, neden korunması gerektiği bizlerin neler yapabileceği, anlatılmıştır. Ülkemizdeki ve dünyadaki kültürel varlıklar tanıtılmıştır. Bu etkinlik sayesinde öğrenciler konu uzmanlarına birebir soru sorma ve bilgilenme fırsatı bulmuşlar, koruma bilinci kazanmışlardır. Etkinlik sonu değerlendirme anket sonucu olumlu katılımcı görüşlerinin oranı %85'tir.

[18] Eğitim aracı olarak drama etkinliklerinin önemine ilişkin olarak bkz., Arıkan Y., (2007), *İlköğretimler İçin Tiyatro ve Drama Eğitimi,* İstanbul s. 56-57.

Grafik 1: Kültürel Mirasın Korunması ve Arkeoloji Bilincinin Geliştirilmesinde Sorunlar ve Toplumda Farkındalık Yaratma Projesi (BAP 3685-YL1-13) Etkinlik Değerlendirme Grafiği

Uygulaması devam eden projenin altı adet aktif katılımlı etkinliği gerçekleştirilmiştir. Bu etkinliklerin dört tanesinin sonucunda net ölçme ve değerlendirme yapılmıştır. Sonuçlar grafik görseli üzerinden incelenirse, Eski Anadolu Uygarlıkları Semineri sonucunda öğrencilerin % 85'i etkinlikte edindikleri bilgiler, izledikleri görseller ve katılımdan duydukları memnuniyeti uygulanan ankette belirtmiştir. Isparta Müzesi gezi etkinliğinde katılımcılar %70 oranında müzede bilgilenmiş, soru cevap ile bilgilerini pekiştirmişler, proje rehberleri ile tartışarak eserler üzerinde değerlendirme yapmışlardır. Projenin "Anadolu'dan Size Bir Mektup Var" drama etkinliğinde anlatılan tüm bilgilerin yaşıtları tarafından canlandırılması öğrencileri çok etkilemiş, anlatılan dönemi görmüş, kişilerle empati kurmuşlardır. Olumlu görüşlerini de etkinlik değerlendirme anketine % 90 oranında aktarmışlardır.

Sonuç

İlköğretimdeki öğrenci potansiyeli değerlendirilerek, tarihi çevre eğitiminin bir ders olarak olmasa bile en azından Sosyal Bilgiler dersi içerisinde ünite dâhilinde öğrencilere sürekli verilmesi faydalı olacaktır. Kültürel miras bilinci ve tarihi çevre eğitim programlarının amaçlarına ulaşabilmesi amacıyla öncelikle öğretmenlere hizmet içi eğitimle kültürel miras ve tarihi çevre öğretilmelidir. Milli Eğitim Bakanlığı ders araç gereçlerinin temin edilmesi ve düzenlenecek çeşitli etkinliklerle eğitimcilerin kendilerini geliştirmeleri sağlanmalıdır.

Arkeoloji bilimi meslek seçiminde daha fazla tanıtılmalı, kültürle mirasın korunması konusundaki görevi ve sorumluluğu anlatılmalıdır. Konusunda uzman kişilerin verdiği seminer ve yaptığı projeler ile boşlukların doldurulabilmesi mümkündür. Öğrenciler son dönemlerde artan çocuk yayınlarına yönlendirilmeli, uygulama projelerine dâhil edilmelidirler. Yapılan bilimsel yayınların yanı sıra, toplumun anlayacağı bir dille yayınlanan çalışmaların sayısı arttırılmalı ve böylelikle kültürel bilinç yaratma konusunda çalışmaların geniş kitlelere ulaşması sağlanmalıdır.

Ülkemizde tüm eğitim kurumlarında "Proje tabanlı kültür, sanat ve koruma politikası eğitimi yöntemi" uygulamalarının arttırılması genç yaşlardan itibaren kültürel miras bilincinin yaratılmasında önemli katkılar sağlayacaktır. Bu projeler geleceğin toplumunu oluşturacak öğrencilerimize kültür, sanat ve kültürel mirası koruma, arkeoloji eğitimi konusunda yazılan eğitici ve uygulamalar içeren projeler yazılarak, ekonomik kaygılar olmadan öğretim yapılabilir. Buna bağlı olarak, proje tabanlı öğretim yöntemi, eğitim öğretim iş takvimi içerisinde yer almalıdır. Türkiye'deki tüm kurumlar üzerine düşen görevleri yaparken yeni neslin yetişmesinde en büyük görev Milli Eğitim Bakanlığı'na düşmektedir.

Sonuç olarak, hangi sınıfta olursa olsun, klasik eğitim müfredat yöntemlerinin dışına çıkılarak uygulama arttırılmalı, öğrenciler yaparak ve yaşayarak kalıcı bilgiler öğrenmelidir. Müfredata yönelik tüm bu uygulamalar, okullarda proje tabanlı eğitim modelinde uygulanmalıdır. Küçük yaşta başlatılan eğitimle çocuklar ülkelerindeki her türlü maddi değerin onlara ait olduğu bilincine vararak aileden kalan bir objeyi koruyarak, bilinç geliştirmelidir. Okullarda teorik eğitim yanında pratik eğitim de yer

almalı müze ve ören yerleri daha çok ziyaret edilmelidir. Öğrenciler son dönemlerde artan çocuk yayınlarına yönlendirilmeli, uygulama projelerine dâhil edilmelidirler.

Kaynakça

AKURGAL E., (1998), *Türkiye'nin Kültür Sorunları ve Anadolu Uygarlıklarının Dünya Tarihindeki Önemi*, Ankara.

ALKIŞ S., Oğuzoğlu Y., (2005), "İlköğretim Öğrencilerinin Tarihi Çevre Bilgisinin Değerlendirilmesi", *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, XVIII (1)*, 23-46.

ARIKAN Y., (2007), *İlköğretimler İçin Tiyatro ve Drama Eğitimi*, İstanbul.

ATİLA Z., (2010), "Kültürel Miras Bilinci ve Kültürel Mirasın Korunması", *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Türkçe Eğitim Bölümü, Anlatma Teknikleri 2, Yazma Eğitimi Dersi Proje Çalışması.*

BAŞOL S. vd., (2012), "Ortaokul 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders ve Öğrenci Çalışma Kitabı", (Birinci ve İkinci Kitap), *Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları Ders Kitapları Dizisi*, Devlet Kitapları Üçüncü Baskı.

BİLEN M., (1999), *Plandan Uygulamaya Öğretim*, Ankara.

ERDUR O., Duru G., (2013), *Arkeoloji: Niye? Nasıl? Ne için?,* Toplumsal Arkeoloji Platformu, İstanbul.

KOMİSYON, (2012), "Ortaokul 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders ve Öğrenci Çalışma Kitabı", (Birinci ve İkinci Kitap), *Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları Ders Kitapları Dizisi,* Devlet Kitapları Birinci Baskı.

KOMİSYON, (2012), "Ortaokul 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders ve Öğrenci Çalışma Kitabı", (Birinci ve İkinci Kitap), *Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları Ders Kitapları Dizisi*, Devlet Kitapları Birinci Baskı.

KOYUNCU Kaya M. vd., (2012), "İlköğretim 4. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders ve Öğrenci Çalışma Kitabı", *Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları Ders Kitapları Dizisi*, (Birinci ve İkinci Kitap), Devlet Kitapları Üçüncü Baskı.

OKÇABOL R., (2005), *Türkiye Eğitim Sistemi*, Ankara.

ÖNVER A., (2000), *Yaşayarak Öğrenme İçin Eğitici Drama Kuramsal Temellerle Uygulama Teknikleri ve Örnekleri*, İstanbul.

ŞİMŞEK A., (2011), "Geçmişin Nesnesini Arayan Bilim Arkeoloji: Türkiye'de Tarih Öğretimindeki Durumu", *Turkish Studies - International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic Volume,* 6/2, 919-934.

ÖZDOĞAN M., (2006), *Arkeolojinin Politikası ve Politik Bir Araç Olarak Arkeoloji*, İstanbul.

TAŞKIN Külcü Ö., Hürmüzlü B., (2013), "Archeo-Kid: A Project-Based Learning Model", (*Establishing background for archaeology in childhood and adolescence), Available Online at http://iassr.org/journal (c) EJRE published by International Association of Social Science Research – IASSR ISSN: 2147-6284 European Journal of Research on Education),* İstanbul.